

"אם אין קמח אין תורה"
תרומות יתקבלו בברכה לחשבון
בנק דואר מספר 27991086

איש על דגלו- מעמים, מנהגים ומסורת

מדוע בפסח אין מברכים שעשה ניסים לאבותינו כמו שמברכים בפורים וחנוכה?

המהרי"ץ מביא שלושה טעמים ליישב את השאלה. הטעם הראשון, שבסוף ההגדה, לפני קריאת ההלל חכמים סדרו לנו לומר: "לפיכך אנחנו חייבים להודות... למי שעשה לנו ולאבותינו את כל הניסים האלו", ואמירה זו מחליפה את ברכת "שעשה ניסים". הטעם השני, לפי מנהגינו לומר את התוספת "תרומה הבדילנו", כי בתוספת זו מוזכרים הניסים בפירוש. הטעם השלישי, שברכת "אשר גאלנו" היא כמו ברכת "שעשה ניסים".

מה פירוש הנוסח שהמקדש אומר "סברי מרנן" והשומעים עונים לו "לחיי"?

המהרי"ץ מביא את דברי ר' שמעון בר יוחאי בתיקוני זוהר שכיוון שהעץ שאכל ממנו אדם הראשון היה גפן, וחמא זה גרם למיתה, לכן המקדש שואל את המסובים: "סברי מרנן?"- מה אתם סוברים על כוס זה של יין, האם הוא יביא מיתה או חיים? והמסובים עונים לו "לחיי", שכוס זה של יין יביא חיים וברכה.

מהו שיעור כזית וכיצד מודדים אותה?

כתב המהרי"ץ בעץ חיים על אגדתא דפסחא דף יב. שיש אומרים ששיעור כזית הוא חצי ביצה, ויש אומרים שהוא קצת פחות משליש ביצה וכן נראה מהרמב"ם וכך הכריע הפרי חדש. נראה מדעת המהרי"ץ שהעיקר להלכה שזה כשליש ביצה ובסידורי התכלאל העתיקים מובא שהשיעור הוא כרביע ביצה. נמצא שלפי מנהג תימן שיעור אכילת כזית מצה הוא כרביע עד שליש ביצה. מעיר על כך הרב שלום יצחק הלוי זצ"ל ששיעור זה אינו נמדד במשקל אלא בכמות, כלומר בנפח וכן דעת הרב רצאבי יצ"ו כפי שפורסם בקונטרס "ואת הנחלים ארנון". מקובל ששיעור כביצה הוא 56 סמ"ק ואם כן חצי ביצה זה 28 סמ"ק ושליש ביצה הוא 18 סמ"ק ורביע ביצה זה 14 סמ"ק. כיוון שמצות אכילת מצה היא מצוה דאורייתא ראוי להחמיר לקחת כשיעור 28 סמ"ק אך מי שקשה לו יכול לסמוך על עיקר הדין לפי מנהגו ולקחת 14-18 סמ"ק.

חג שמח וכשר, ישי ואדעי.

"בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל"
הרב מאיר פדאל יצ"ו

הקב"ה נגלה למשה רבינו בסנה וממנה אותו להיות גואלם של ישראל. משה רבינו נשלח לבשר לישראל שהם עתידים להיגאל ולקבל את התורה.

יציאת מצרים היתה במ"ו בניסן, בחודש שכולו קדוש. באחד בניסן הוקם המשכן. שנים עשר שבמי ישראל הקריבו את קרבנם לחנוכת המשכן במשך שנים עשר יום, ויום י"ג בניסן הוא אסרו חג שלהם. יום י"ד בניסן הוא יום הקרבת קרבן הפסח ולאחר מכן שבעת ימי חג המצות שהם ימים טובים ומקראי קודש. יום כ"ב בניסן הוא אסרו חג, וכידוע, בנין בית המקדש השלישי שיבנה במהרה בימינו יהיה בחג הפסח כמו שנאמר "כימי צאתך מארץ מצרים אראנו נפלאות", וחנוכת בית המקדש השלישי במשך שבעת ימים תתקיים לאחר הפסח כיוון שאין מערבין שמחה בשמחה. נמצא שכל ימי החודש מקודשים לימי שמחה וששון.

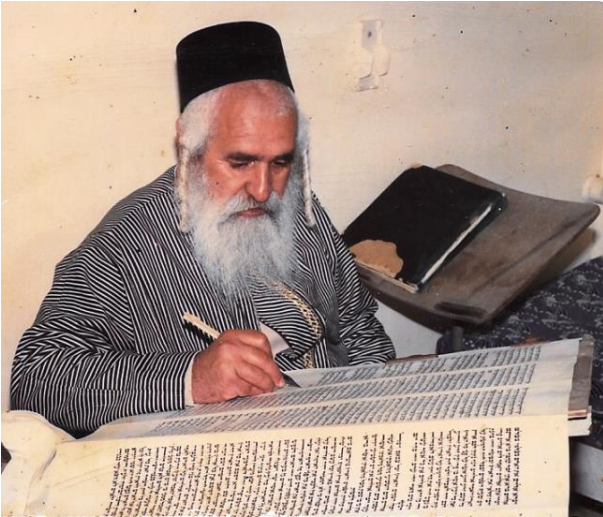
בערב פסח מבערים את החמץ. ר' לוי יצחק סניגורין של ישראל כשראה את עם ישראל עסוק בנקיון הבית היה מתפלל ואומר: "רבונו של עולם, יהי רצון שמצות ביעור חמץ שעם ישראל עסוקים בה, תעלה לפניך כמליץ טוב בעדנו".

כידוע, החמץ מסמל את הגאווה והמצה מסמלת את הענוה. לכן יש ללמוד מוסר- כשם שמבערים את החמץ, כך צריך לבער את יצר הרע מקרבנו ולהתרחק מן הגאווה כמו שנאמר על אברהם אבינו: "ואנוכי עפר ואפר" ועל משה רבינו: "ונחנו מה" ועל דוד המלך: "ואנוכי תולעת ולא איש". אנו מתפללים כל יום "ונפשי כעפר לכל תהיה" וצריכים לזכור תמיד ש"העולם לא נברא אלא למי שעושהו בשענת מריבה".

השנה בעז"ה נזכה לחגוג את ליל הסדר במוצאי שבת, ונאחל לכולנו חג שמח וכשר בבריאות איתנה. אנו צריכים לחזק את הקשר של משפחתנו למסורת אבותינו, ויש להרגיש כאילו אנו בעצמנו יצאנו ממצרים כמאמר הפסוק: "והגדת לבנך ביום ההוא לאמר בעבור זה עשה ה' לי בצאתי ממצרים". יהי רצון מלפני אבינו שבשמים שנוזכה לגאולה שלימה בקרוב, כמאמר חז"ל: "בניסן נגאלו ובניסן עתידין להיגאל" אמן כן יהי רצון.

"עטרת זקנים בני בנים ותפארת בנים אבותם"

זקני תימן באשקלון

מארי חיים בן מארי סעיד סיאני זכר צדיק וקדוש לברכה

זצ"ל מאגודת ישראל, מינהו להיות אחראי בית ספר של אגודה לשלוח ילדים לישיבות ולהתוות להם את הדרך. **תפילה ושירה** - אהב מאוד את ירושלים והיה משתדל להגיע לכותל המערבי לאמירת האשמורות. מספר בנו יעקב יצ"ו: באחת הפעמים התבקש לשמש כשליח ציבור אך התבייש לעלות בפני גדולי הדור שהיו שם, עד שתפס אותו מארי יחיא אלשייך זצוק"ל ואמר לו במילים האלו: "אשתי אסמע סוותאק" (אני רוצה לשמוע את הקול שלך).

הקים את בית הכנסת "נווה שלום" ושימש כמארי של בית הכנסת. אנשים שלא נהגו להתפלל בבית כנסת בימות השנה, היו נוהרים בימים הנוראים לשמוע אותו מתפלל. בקולו החזק היה ממש מרעיד את כתלי בית הכנסת, מרעיד כל לב, ומעוררם לתשובה. עין לא נשארה יבשה למשמע "יראים שלחוני". מספר בנו אברהם יצ"ו: "עד עצם היום הזה, כשאני מתפלל את תפילות הימים הנוראים קולו מהדהד באוזני".

היה מפורסם ב"שירה" והיו מגיעים מכל רחבי הארץ כדי לשמוע את קולו. מספר בנו יעקב יצ"ו: באחת משבתות החורף התארח באשקלון אחד מהמשוררים המפורסמים וביקש לסעוד אצל מארי חיים סעודה שלישית. כשהגיע התחיל מארי חיים בשירים המיוחדים לסעודה שלישית ויחד שרו בשבח והודיה לה' עד השעה עשר בלילה. בסיום אותה שבת אמר אותו המשורר: "דוגמא מעין עולם הבא, זו סעודה שלישית אצל מארי חיים סיאני".

מספר בנו אברהם יצ"ו: "בסעודה שלישית היה שר מתוך ערגה וכיסופים לגאולה. היה רגיל לשיר, "שבת מנוחה היא" וכשהיה מגיע למילים: "יה ממכון שבתך תשיגה ותראה עם דל אשר גלה" היה בוכה בדמעות שליש. היית רואה אותו ומרגיש עליו כאילו הוא ממש עכשו בגלות".

מארי חיים סיאני זצ"ל נולד בעיר סיאן בחודש אב שנת התרפ"ט לערך, בן יחיד לאביו מארי סעיד סיאני ולאמו סעדה. למד מקרא ומדרש אצל מארי אברהם צוברה זצ"ל שהיה מלמד תינוקות בסיאן, ואחר כך למד הלכות שחיטה אצל שליח בית הדין צנעא מארי חיים בן שלמה נדאף. בהיותו בן 13 בלבד, קבל הרשאה מבית הדין בצנעא לעסוק בשחיטת בהמות גסות ודקות על ידי הרבנים מארי עמרם קורח (הרב הראשי האחרון בתימן), מארי עמר ומארי חיים בן סליימאן אלנדאף, ושימש כשוחט בסיאן.

עלה לארץ ישראל בסביבות גיל 20 והתחתן עם רעיתו חממה מנב"ת. כשעלה, לקח אותו חברו, מארי ישעיהו סיאני להיבחן אצל רבה של פתח תקוה הרב ישעיהו משורר זצ"ל כדי לקבל תעודת כושר מהרבנות הראשית. מספר בנו אברהם יצ"ו: "לפני הבחינה, אבא חזר על הלכות איסור והיתר. אחזתי את הספר בידי ואבא היה קורא את ההלכות בעל פה מילה במילה". אחרי שנבחן, הרב משורר התפעל כל כך מידיעותיו ואמר "כי הוא, ר' חיים צריך לבחון אותי". רבני המועצה הדתית באשקלון הציעו לו משרה כשוחט. בתחילה עבד תחת הנהגתו של מארי ישראל גיאת זצ"ל ראש השוחטים באשקלון, וכשמארי ישראל נפטר, מארי חיים נכנס תחתיו לתפקיד. לצד השחיטה עסק גם בכתיבת סת"ם, וזכה לכתוב 27 ספרי תורה בכתב תימני מקורי.

לימודו- לפני שהתמנה להיות רב המשחטה, היה נוהג במשך שנים רבות לקום בלילות ללימוד בחברותא עם מארי יוסף דהארי זצ"ל. מארי יוסף היה בא אל מארי חיים הביתה ומהשעה 2-1 בלילה היו לומדים משניות והרמב"ם עד אור הבוקר. אחרי שמארי יוסף דהארי זצ"ל עבר לקרית עקרון, מארי חיים היה לומר גמרא עם מארי עוואד חסן זצ"ל, בחבורת חברים מקשיבים. היה רגיל ללמוד בגמרא ובשולחן ערוך וכמו כן הספר רבינו בחיי היה חביב עליו. מספר בנו אברהם יצ"ו: "זכורני ממימי ילדותי, מעולם לא ראיתי אותו יושב במל בזמנו הפנוי היה הוגה ולומד בתורה הקדושה".

דאגתו לחינוך בני משפחתו ובני הדור הצעיר - הקפיד לחנך את ילדיו על המסורת, שירי שבת, נעימות, הגיה נכונה וקריאה מדוקדקת. כשרצה ללמד את בני משפחתו מוסר היה שגור על לשונו הפסוק: "הולך את חכמים יחכם ורועה כסילים ירוע" - כך היה מחנך את בניו להידבק בחכמים. אם היה רואה תלמיד חכם היה מכבד אותו בצורה בלתי רגילה.

פעל בקרב בני הנוער ודאג לדור ההמשך. היה שולח נערים לישיבות ביהוד ובירושלים, מלווה אותם ודואג לכל מחסורם. כשראה זאת חבר הכנסת הרב יעקב מזרחי

לקט הלכות לליל הסדר - הרב אורן צדוק יצ"ו רב ומורה צדק בבית ההוראה "פעולת צדיק"

ישנם מספר מצוות היום שיש להכינם ולדעת כיצד לעשותם, ונסקור מקצתם עם שיעורי אכילתם **ונטילת ידים** - לאחר הקידוש, נוטלים את הידיים כדת וכדין כמו שנוטלים לסעודה, תימני 'באלדי' מברך על נטילה זו מדין דבר שטיבולו במשקה, ואילו שאר העדות וכן תימני 'שאמי' אינם מברכים.

כרפס - הוא הסלרי או פטרוזיליה (בקדנוס). מברכים עליו בורא פרי האדמה, ומכוונים בברכה זו לפטור את המרור שעתידיים לאכלו בהמשך. לפי הספרדים ותימנים - 'שאמי' אוכלים ממנו פחות מכזית, ומטובלים אותו במי מלח או במיץ לימון, (ויש לערב בו רוב מים). ואילו תימני - 'באלדי' אוכלים כזית ולא פחות מכך, ומטובלים אותו בחרוסת. ואם רוצים להסב באכילתו רשאי.

ארבע כוסות - כלילה מקודש זה שותים ארבע כוסות של יין כנגד ארבע לשונות של גאולה, בין גברים בין נשים, ואף ילדים מגיל חינוך (6,7) מחנכים לכך. יוצאים ידי חובה גם במיץ ענבים, אולם צריך לוודאות שאכן מדובר במיץ המופק ממאה אחוז ענבים ולא שהוא מהול במים. הכוס שממנה שותים צריכה להכיל שיעור של לפחות 86 סמ"ק, שהוא כחצי כוס פלסטיק חד פעמית שקופה. אולם אין צורך לשתות את כל הכוס, שגם ברוב ממנה יוצאים ידי חובה. וכמובן שהכוס תהיה ראויה כוס חשובה, ולא כוס חד פעמית זולה. חובה לשתות בהסיבה לצד שמאל, ואם לא הסב לא יצא ידי חובת המצווה, וצריך לחזור ולשתות שנית. נשים מבנות תימן לא נהגו להסב.

מצה - חובה כליל זה לאכול כזית שמורה בהסיבה. שיעור אכילתה הוא נפח של שלושים גרם, והדרך לידע זאת: אם מדובר על מצה רכה, אזי בערך ברבע מצה קטנה, או בחמישית מצה גדולה, יש בקלות שיעור כזית מצה. אם המדובר על מצת מכונה קשה, אזי בחצי ממנה יש ודאי שיעור, ואם קשה הדבר, ניתן לאכול ממנה בין שליש לרבע מצה, ולא פחות מכך.

מרור - מרור היא ה'חסה'. שיעור אכילתה הוא כזית, והוא בערך עלה שלם בינוני, ומטובלים אותו בחרוסת, וצריך להזהר שלא לשקעו בה הרבה, כדי לא לבטל את מרירותו במתיקותה של החרוסת. ודרך אכילתו שלא יהיה מסב בו כלל אלא יאכלנו בישיבה זקופה. קודם האכילה מברך, 'אשר קדשנו וכו' על אכילת מרור'.

כורך - לאחר שאוכלים את כזית המרור, נגשים לעשות 'כורך', והיינו שעוטף את הכזית מצה בתוך כזית המרור, היינו חסה, לפי שיעורי האכילה הנוכרים למעלה, ואוכלים את הכל בהסיבה, וקודם לכך אומרים 'זכר למקדש כהלל הזקן וכו' כפי שכתוב בהגדות.

אפיקומן - לאחר סעודת יום טוב שאוכלים כליל הסדר, המכונה 'שלחן עורך', קודם שמברכים ברכת המזון, אוכלים כזית מצה נוספת על זו שאכלנו בתחילה, והיא הנקראת 'אפיקומן' - זכר לקרבן הפסח שהיה נאכל על ה'שובע', ויש לאכלו בהסיבה. פסח כשר ושמת.

קנאי לדבר ה' ולמסורת תימן - דמותו היתה מעוררת יראת כבוד בהליכותיו, והנהגותיו. שמר באדיקות על מסורת תימן ועל המראה התימני המסורתי, והיה לבוש בק'מיצ. בבית הכנסת כשהיה מעוטף במליתו היה מראהו כמלאך ה' צבאות, כולו הדרה. מעיד עליו חברו מארי נפתלי צוברא יצ"ו (מראש העין): "צדיק, תמים וישר עם יראת שמים שאין כמותה".

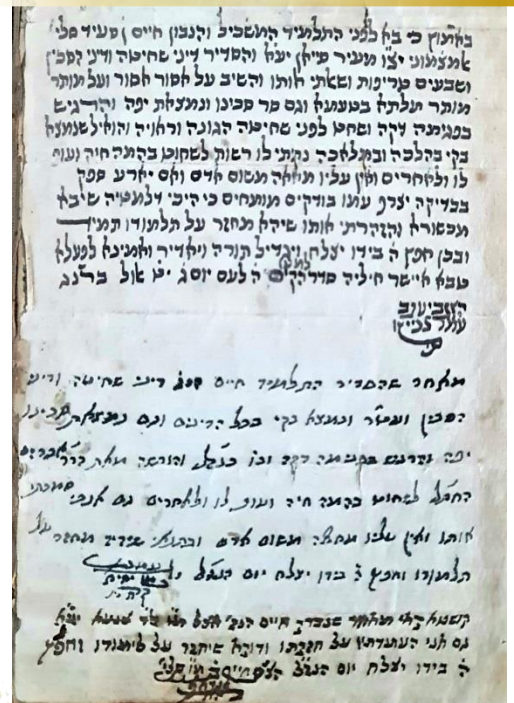
לחם את מלחמת היהדות בקנאות. אם ראה יהודי מחלל שבת היה זועק מנהמת ליבו: "נאחזו לא גויים". הדברים עוררו רושם חזק וביראת כבוד היו מזהירים לא להגיע לשכונה בשבת ברכבים "שמארי חיים לא יראה".

הקפיד מאוד בקדושת בית הכנסת, שלא לדבר דברי חולין בבית ה'. אם משהו הרים את קולו בבית הכנסת שלא לצורך התפילה היה ניגש אליו בתום התפילה ובדרכי נועם היה מסביר לו איך צריך לנהוג בבית ה'.

היה מעשה עם אחד שאמר בנוכחות תלמידי חכמים על אחד מקדושי האומה: "הוא כאן למאה". מארי חיים יצ"ל לא היה מסוגל לשתוק. הוא קם במחאה ואמר את דברי הגמרא בפסחים (ג:) על כהן שהתבטא על מה שהגיע לחלקו בלחם הפנים: "הגיעני כונב הלמאה" והגמרא מספרת: "בדקו אחריו ומצאו בו שמץ פסול". מארי יחיא אלשיך יצ"ל שנשכח באותו המעמד אמר למארי חיים: "אפדי פומך".

לעת זקנתו היה מסובל ביסורין. עבר אירוע מוחי, מספר בנו אברהם יצ"ו: באותו יום שנפטר כאילו קם לתחיה. אמרתי לו: אבא, הלכתי לקנות כבש לחג, והוספתי לומר לו: "תזכה לשנים רבות ומועדים טובים". עם הגבס שהיה לו ברגל קם לבד מהמיטה וענה לי: "בחיך ובימיך הטובים". אחר כך הלכתי לקנות כבש ואמר לי שהוא נפטר. נלקח לגנוי מרומים, בהיותו בן 79 שנה, ביו' ניסן חול המועד פסח, הלתשס"ח. הותיר אחריו דור ישרים, משפחות של יראי ה' ומהם בני תורה ותלמידי חכמים.

צילום ההרשאה שקיבל מארי חיים מרבי צנעא

"עין חיים היא למחזיקים בה ותומכיה מאושר"

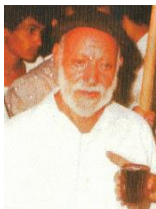
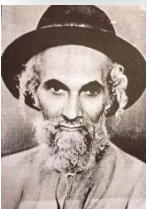
אחי ורעי, אוהבי תורה ושוחרי מסורת אבותינו. קרואים כולנו להמשיך את מסורת יהדות תימן המפוארה, להחזיק בה ולהשריש אותה בקרבנו ובקרב הדור הצעיר.

לפני שנתיים התחלנו בהפצת העלון "עורי צפון" אשר מיועד לשמש במה לכל ענייני יהדות תימן באשקלון. במשך השנתיים האחרונות יצאו עשרה עלונים ובהם תיאור קיום לדמותם של עשרה מזקני העדה באשקלון. אנו מתכוונים להמשיך בהוצאת העלון ולהנציח בו דמויות נוספות מזקני העדה למען נלמד להכיר ולהעריך דמויות אלו אשר חיו ופעלו בקרבנו. הוצאת העלון כרוכה בעמל רב של איסוף החומר וההוצאות מרובות.

אבקש מכל אשר נוגע הדבר לליבו, כל אשר רוח ומסורת אבותינו יקרה לו, כל מי שדמותם של זקני עדתנו מהווה עבורו השראה ודמות לתפארת, להרים את ידו בתרומה חשובה למען החזקת העלון.

הכותב לכבוד התורה ולומדיה,

ישי הלוי ואדעי.

תרומות ניתן להעביר לבנק הדואר מספר חשבון: 27991086

נשמח לכל הוראת קבע ואפילו בסכום קטן.

בכל ענייני העלון ניתן לפנות למלפון 054-6758864 או בדואר אלקטרוני boeteman@gmail.com